

Η ζωή και το έργο του Μεγάλου Φωτίου

Ορθοδοξία / Ηθική

Αγάπη Παπαδοπούλου, MTh

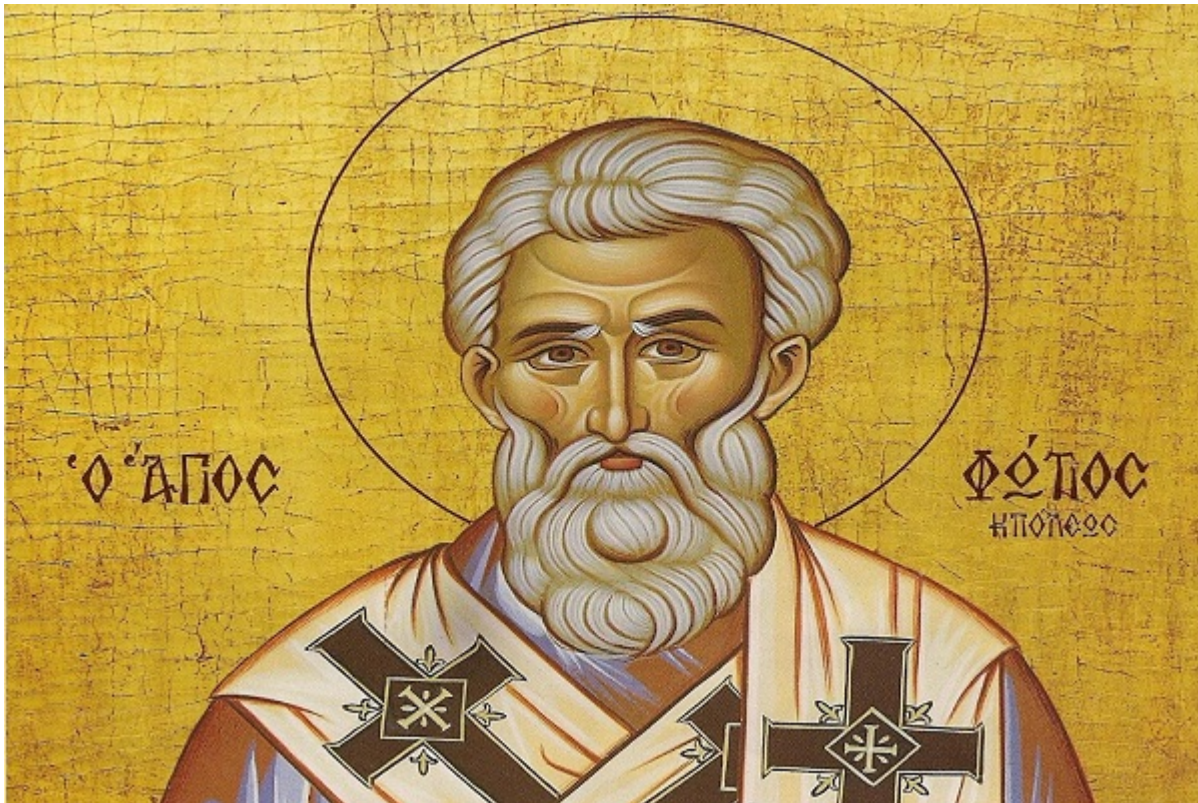

[Προηγούμενη δημοσίευση: <https://www.pemptousia.gr/?p=172745>]

1.1 Η ζωή και το έργο του Μ. Φωτίου

Ο Μέγας Φώτιος (810-893μ.Χ.) γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη, από πλούσια και αριστοκρατική οικογένεια. Ο πατέρας του ονομαζόταν Σέργιος, άνδρας γνήσια Ορθόδοξος όπως λέει ο ίδιος ο Φώτιος και η μητέρα του Ειρήνη, μια γυναίκα φιλόθεος και φιλάρετος. Ο αδελφός της μητέρας του είχε παντρευτεί την αδελφή της εικονόφιλης αυτοκράτειρας Θεοδώρας, ενώ ο πατέρας του ήταν αδελφός του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Ταρασίου. Ο Φώτιος έλαβε αξιόλογη μόρφωση και αφιερώθηκε στη μελέτη της κλασικής ελληνικής και της πατερικής γραμματείας των οκτώ πρώτων αιώνων[39]. Κατά τη δεύτερη περίοδο της Εικονομαχίας (815-843), η οικογένεια του Φωτίου υπέστη διώξεις για τα εικονοφιλικά της φρονήματα, ενώ ο ίδιος ο Φώτιος αφορίστηκε για την προσήλωσή του στην τιμή των εικόνων. Μετά όμως το θρίαμβο της Ορθοδοξίας (843) και την οριστική αναστήλωση των εικόνων, αποκαταστάθηκε στην εκκλησιαστική κοινωνία και στα χρόνια του

αυτοκράτορα Μιχαήλ Γ΄ (842-867) πήρε διάφορα αυλικά αξιώματα[40].

Παρά όμως τα αυξημένα του καθήκοντα ως ανώτερου δημόσιου λειτουργού, αγαπούσε ιδιαίτερα τη μελέτη και τις πνευματικές αναζητήσεις. Η φήμη της λογιότητάς του φαίνεται ότι προσείλκυε πολλούς φιλομαθείς νέους και ο Φώτιος διατηρούσε εκλεκτό κύκλο μαθητών, τους οποίους δίδασκε κατ' οίκον[41]. Από το έτος 847, στον πατριαρχικό θρόνο είχε αναρρηθεί ο Ιγνάτιος ο οποίος είχε ευνουχιστεί και στη συνέχεια υποχρεώθηκε να δεχθεί το μοναχικό σχήμα σε μικρή ηλικία. Η εκλογή του Ιγνατίου, η οποία έγινε επί αυτοκράτειρας Θεοδώρας ικανοποίησε τους ισχυρούς Στουδίτες μοναχούς, γιατί ο Ιγνάτιος, ως μοναχός κι εκείνος, είχε παρόμοιες με αυτούς απόψεις[42]. Όταν όμως αργότερα άλλαξε το πολιτικό καθεστώς με την προώθηση του στρατηγού Βάρδα, αδελφού της Θεοδώρας, στο αξίωμα του καίσαρα και την ανάληψη πρωτοβουλιών από το Μιχαήλ Γ΄ που είχε ενηλικιωθεί, η συνεργασία της πολιτικής ηγεσίας με τον πατριάρχη έγινε δύσκολη. Ο λόγος ήταν η υποστήριξη του Βάρδα στην αντίπαλη του Ιγνατίου παράταξη, η οποία θεωρούσε ότι η εκλογή του, αν και αποδεκτή, έγινε με την ισχυρή επιρροή της Θεοδώρας. Η οριστική ρήξη ήρθε όταν ο πατριάρχης Ιγνάτιος κινήθηκε βεβιασμένα και δέχθηκε τις συκοφαντίες εναντίον του Βάρδα (για ανήθικες σχέσεις με τη χήρα του γιου του), με συνέπεια να του απαγορεύσει τη Θεία Κοινωνία.

Η ανοιχτή αυτή σύγκρουση ήρθε σε μια στιγμή που η ενηλικίωση του νεαρού αυτοκράτορα Μιχαήλ Γ΄ είχε ισχυροποιήσει τον Βάρδα, ο οποίος στην κατάλληλη

ευκαιρία, κατηγόρησε τον Ιγνάτιο για οργάνωση συνωμοσίας, αναγκάζοντάς τον να παραιτηθεί από τον πατριαρχικό θρόνο[43]. Έτσι, αναζητήθηκε νέος πατριάρχης και ως καταλληλότερος θεωρήθηκε ο Φώτιος, ο δυνατότερος νους της εποχής εκείνης, έξοχος πολιτικός και ικανότατος διπλωμάτης[44], ο οποίος δέχθηκε ύστερα από πολλούς δισταγμούς. Από λαϊκός σε πέντε μέρες πέρασε απ' όλους τους ιερατικούς βαθμούς και αναγορεύθηκε πατριάρχης στις 25 Δεκεμβρίου του 858[45]. Η κατάσταση ήταν εύθραυστη εξαιτίας των συνεχών προκλήσεων προς το πρόσωπο του Φωτίου από την πλευρά των οπαδών του Ιγνατίου. Έτσι, το επίκεντρο της διαμάχης έγινε η κανονικότητα της εκλογής του Φωτίου[46]. Τότε, οι οπαδοί του πρώην πατριάρχη, με επικεφαλής τους μοναχούς της μονής Στουδίου, ζήτησαν την παρέμβαση του πάπα Νικολάου, ο οποίος με τη σειρά του εκμεταλλεύτηκε την ευκαιρία αυτή για να λύσει οριστικά υπέρ της Δυτικής Εκκλησίας ζητήματα εκκλησιαστικής επιρροής[47].

Όταν στο θρόνο της Κων/πόλεως ανερχόταν ο Φώτιος, στον παπικό θρόνο ανέβαινε παράλληλα ο πάπας Νικόλαος Α΄ (858-867). Όταν, ο Φώτιος έστειλε μια επιστολή στον Πάπα για να του γνωστοποιήσει την ανάρρησή του, ο Νικόλαος αποφάσισε πως πριν τον αναγνωρίσει θα ήθελε να παρακολουθήσει καλύτερα τη διαμάχη μεταξύ του νέου Πατριάρχη και του κύκλου του Ιγνατίου[48]. Γι' αυτό, το 861 έστειλε αντιπροσώπους του (λεγάτους), στην Κωνσταντινούπολη. Ο Φώτιος, που δεν ήθελε νέες διαμάχες, υποδέχτηκε με σεβασμό τους παπικούς αντιπροσώπους προσκαλώντας τους να προεδρεύσουν στη Σύνοδο που συνεκλήθη στην Κωνσταντινούπολη για να ρυθμίσει το θέμα που ανέκυψε μεταξύ αυτού και του Ιγνατίου. Οι λεγάτοι συμφώνησαν και μαζί με την υπόλοιπη Σύνοδο αποφάσισαν πως ο Φώτιος ήταν ο νόμιμος Πατριάρχης. Όταν όμως οι λεγάτοι επέστρεψαν στη Ρώμη, ο Νικόλαος διακήρυξε πως είχαν υπερβεί την εξουσία που διέθεταν και αποκήρυξε την απόφασή τους. Ήταν προφανές πως ο Νικόλαος υπολόγιζε ότι το καθεστώς του Ιγνατίου θα ήταν ευνοϊκότερο και ασθενέστερο σε σχέση με αυτό του Φωτίου και θα εξυπηρετούσε καλύτερα τα σχέδιά του. Έτσι, δύο χρόνια μετά συνήλθε μία σύνοδος στη Ρώμη, η οποία αθώωσε τον Ιγνάτιο και καταδίκασε τον Φώτιο. Το πλήγμα αυτό, μαζί με την όξυνση των διεκδικήσεων του Πάπα στη Βουλγαρία, ανάγκασε το Φώτιο να ανταποδώσει. Δεν μπορούσε να αμφισβητήσει την εκλογή του Νικολάου ως μη αρμόδιος, οπότε έπρεπε να μετατοπίσει το όλο θέμα στο δογματικό τομέα, και κυρίως, στο ζήτημα του Filioque[49]. Έτσι, το 867 ο Φώτιος ανέλαβε δράση. Έγραψε μια Εγκύκλιο Επιστολή στους άλλους Πατριάρχες της Ανατολής, καταγγέλλοντας το Filioque και αυτούς που το χρησιμοποιούν. Μετά την αποστολή της επιστολής, ο Φώτιος συνεκάλεσε Σύνοδο στην Κωνσταντινούπολη (879-880), η οποία αφόρισε τον Πάπα Νικόλαο, χαρακτηρίζοντάς τον ως αιρετικό.

(συνεχίζεται)

- [39] Βλ. Νικόλαος Β. Τωμαδάκης, «Φώτιος ο Α΄», *Θρησκευτική και Ηθική Εγκυκλοπαίδεια*, τόμ. 12, εκδ. Μαρτίνος Αθ., Αθήνα 1968, στ. 22.
- [40] Βλ. Βλάσιος Φειδάς, «Φώτιος ο Α΄» ο Μέγας, *Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος-Λαρούς-Μπριτάννικα*, τόμ. 60, εκδ. Πάπυρος, Αθήνα 2004-2005.
- [41] Βλ. «Φώτιος Α΄», *e-δομή (ηλεκτρονική εγκυκλοπαίδεια ΔΟΜΗ)*, εκδόσεις Δομή Α.Ε., Αθήνα, 2003-2004.
- [42] Βλ. Νίκος Ζαχαρόπουλος, *Επίτομο Ιστορικό-Θεολογικό Λεξικό*, University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2003, σελ. 448.
- [43] Βλ. Βλάσιος Φειδάς, «Φώτιος ο Α΄ ο Μέγας», *ό. π.*
- [44] Βλ. Νίκος Ζαχαρόπουλος, *Επίτομο Ιστορικό-Θεολογικό Λεξικό*, *ό. π.*, σελ. 448.
- [45] Βλ. Δημήτριος Τσάμης, *Εκκλησιαστική Γραμματολογία*, (ανατύπωση Α΄ έκδ. 1983),

Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 1996, σελ. 211.

[46] Βλ. Βλάσιος Φειδάς, Εκκλησιαστική Ιστορία - Από την Εικονομαχία μέχρι τη Μεταρρύθμιση, τόμ. Β', 3η έκδ., Αθήνα 2002, σελ. 102.

[47] Βλ. «Φώτιος Α΄», e-δομή (ηλεκτρονική εγκυκλοπαίδεια ΔΟΜΗ), ό. π.

[48] Βλ. Κάλλιστος Ware (επίσκ. Διοκλείας), Η Ορθόδοξη Εκκλησία (μτφρ. Ροηλίδης Ι.), Ακρίτας, Αθήνα 20074, σελ. 92-98.

[49] Βλ. Νικόλαος Β. Τωμαδάκης, Φώτιος ο Α΄, ό. π., στ. 24.

<http://bit.ly/2hUiqBr>